

PROGRAMA

XVI Trobada d'Història de la Ciència i de la Tècnica

Alacant, del 12 al 14 de novembre de 2020

Imatge: Globus captiu. Arxiu Municipal d'Alacant, Col·lecció fotogràfica Francisco Sánchez.

Dijous 12 de novembre

15.00-15.15 h: Paraules de benvinguda

15.15-16.30 h: Conferència plenària inaugural a càrrec de Christopher Hamlin «“Trust me, I’m an historian of science”: reflections on our field as a response to crisis»

16.30-16.40 h: Descans

16.40-17.50 h: TAULA 1 (Mod. B). *Museus, ciència i política a la Barcelona preolímpica (1975-1992)*.

Organitza: Jaume Sastre-Juan, Jaume Valentines-Álvarez i Alfons Zarzoso.

- «La comunicació pública del Museu de la Ciència, Barcelona, 1978-1981», Alfons Zarzoso
- «Forjant el nou règim autonòmic: política, museus i patrimonialització de la farga catalana durant la Transició», Jaume Valentines-Álvarez
- «The Museum of the Town of Sants and of the Catalan Working Class (1983)», Ned Somerville
- «El Zoo en Transició», Josep Maria Reyné i Miquel Carandell
- «El Martorell en Transició: xarxes i discursos del Museu de Geologia de Barcelona, dels anys setanta als anys noranta», Ferran Aragon
- «El Gabinet Salvador a la Barcelona de la Transició: un cas d’invisibilitat del patrimoni científic públic», Julianna Morcelli i Xavier Ulled
- «Cultura científica “en Transició”: apunts per a un estat de la qüestió», Jaume Sastre-Juan

17.50-18.10 h: Descans

18.10-18.50 h: TAULA 2 (Mod. A). *Lliçons materials: història CTM del món clot a l’univers discernit*.

Organitza: Josep Simon.

- «Àtoms i estrelles: la col·lecció d’espectroscopis somniats i emprats a la UV», Ignacio Suay-Matallana
- «El model com a aprenentatge: una locomotora de vapor al Colegio San José de València», Lucía Coll Peinado
- «Encaixar en el relat d’una ciència transdisciplinària d’avantguarda. El difractòmetre de raigs X de la Facultat de Ciències (UV)», Ximo Guillem-Llobat i Amelia Dolz Blasco
- «La col·lecció de patologia animal de l’Agència de Salut Pública de Barcelona a l’escorxador de Mercabarna», Helena Lafuente Nicolás
- «Per què les coses són com són? La guia del Museu de la Ciència de Barcelona de 1981», Alfons Zarzoso i Jaume Sastre
- «Bird Mark 7 N° 678 901, cra. 8 # 7-21: Un respirador mecànic al pulmó de Colòmbia», Josep Simon

18.50-19.10 h: Descans

19.10-19.50 h: TAULA 3 (Mod. A). *Patrimonio y Museografía Científica*.

Organitza: Amaya Maruri i Inés Antón.

- «Patrimonio científico en los museos: el caso del Museo Naval», Alicia Suárez Blanco
- «La conservación de un espacio representativo de la vida urbana del siglo XIX: la Farmacia Sala de Lorca», M. Dolores Olmo Fernández-Delgado
- «Fontilles y el patrimonio histórico de la lepra», Antonio García Belmar
- «La cultura visual de la gastronomía alicantina del siglo XX: el legado de Antonio González Pomata», Inés Antón Dayas
- «Tras las huellas del pasado: la recuperación del Museo Olavide», Amaya Maruri Palacín
- «Representar la física. Las ilustraciones en los manuales de Bartolomé Feliú y Pérez (1872-1905)», Juan Sebastián Solana Lara

Divendres 13 de novembre

09.00-10.20 h: TAULA 4 (Mod. B). *Aportacions per a una història material de la medicina i de la ciència als segles XV-XVII.*

Organitza: Carmel Ferragud i José Pardo-Tomás.

- «La tecnologia en la caça amb ocells a través de l'inventari de béns del duc de Calàbria (1527)», R. M. Olmos de León i Carmel Ferragud
- «Las sortijas de uña de la gran bestia: del galenismo académico al uso popular», María Luz López-Terrada
- «“Menjar fred, beguda calenta, mai feren bon ventre”: la utilitat mèdica de la neu al segle XVI», Jesús M. Galech
- «L'ungüent prodigiós de fra Jaume Colomer: medicina popular i església a finals del segle xvi», Carmel Ferragud
- «Betzoars, succedanis i pedres artificials: efectes paradoxals de la globalització ibèrica», José Pardo-Tomás
- «How to fix broken wrists on the road? The training and materia medica of a female itinerant bonesetter in early modern rural Castile», Carolin Schmitz
- «Fent l'experiència sobre la veritat i la mentida: l'experiment a Calderón de la Barca», Emilio Pedro Vivó Capdevila

10.20-10.40 h: Descans

10.40-11.20 h: TAULA 5 (Mod. A). *La imagen de la salud de la mujer en las traducciones de los tratados médicos.*

Organitza: Natalia Campos Martín.

- «Mujer y lactancia a finales del siglo XVIII. La traducción al español de la disertación de M. Langlais por Pedro Vidart», Julia Pinilla
- «La higiene, el matrimonio y la moral como pilares de la salud de la mujer en el siglo XIX a través de la traducción francés-español», Noelia Mico
- «La salud mental de la mujer en tratados médicos franceses del siglo XIX: la histeria», Natalia Campos

11.20-11.40 h: Descans

11.40-12.20 h: TAULA 6 (Mod. A). *Temps de silenci: salut i malaltia en la ficció durant el franquisme.*

Organitza: Enrique Perdiguero-Gil i Carlos Tabernero Holgado.

- «Ficció i realitat a la cinematografia del franquisme: el cas de *Llegaron siete muchachas* (1957) de Domingo Viladomat», Serena Brigidi, Josep M. Comelles i Josep Barceló

- «Salud, enfermedad y medicina rural en la serie *Crónicas de un pueblo* (1971-1974)», Enrique Perdiguer-Gil i Eduardo Bueno Vergara
- «Disparate en el asilo mental: visiones del hospital psiquiátrico del primer franquismo en *Manicomio* (1952), de Fernando Fernán-Gómez y Luis María Delgado», Paula Arantzazu Ruiz Rodríguez i Salvador Cayuela Sánchez
- «De *La vida por delante* (1953) a *Señora doctor* (1974): la estereotipada imagen de las mujeres sanitarias en el cine franquista», Dolores Ruiz-Berdún i Carmen Sanz-Castaño
- «De *La caza* (Carlos Saura, 1966) a *La Gioconda está triste* (Antonio Mercero, 1977): enfermedad y medio ambiente en el cine y la televisión del tardofranquismo y la transición», Carlos Tabernero Holgado
- «Dos miradas literarias hacia la discapacidad durante el segundo franquismo: *Paralítico* de Rafael Azcona (1960) y *Minusválidos* de Rodrigo Rubio (1971)», José Martínez-Pérez i Mercedes del Cura González
- «Desencanto político, trastornos mentales y adicción en *Luz de la memoria* de Lourdes Ortiz (1976)», Ricardo Campos Marín
- «Psiquiatría, antipsiquiatría y pensamiento reaccionario en *Los renglones torcidos de Dios* (1979) de Torcuato Luca de Tena», Rafael Huertas García-Alejo

12.20-12.40 h: Descans

12.40-13.10 h: TAULA 7 (Mod. A). *Reimagine imaginaris. Repensem les nostres històries.*

Organitza: Gemma Cirac-Claveras.

- «Re-imagining and re-imaging nuclear waste in post-Soviet Russia», Tatiana Kasperski
- «Imageries of mind control for a techno-scientific psychology», Annette Mülberger
- «Aircraft, fieldwork and satellites. Re-imagining the space age», Gemma Cirac-Claveras

13.10-13.20 h: Descans

13.20-14.00 h: TAULA 8 (Mod. A). *La transfusió de sang en la història: tecnologies mèdiques i reptes socials.*

Organitza: Linda Palfreeman i Xavier García-Ferrandis.

- «La manipulació de les emocions: la medicalització de la propaganda sobre la transfusió sanguínia durant la Guerra Civil espanyola», Jonathan Sebastian Browne
- «Pitjor que les bales: l'Institut de Transfusió Sanguínia de València i la lluita amb les malalties venèries durant la Guerra Civil espanyola», Xavier García-Ferrandis i Jon Arrizabalaga
- «L'aparell transfusor del Dr. Agustí Amell (1943). Una aportació en temps d'autarquia», Carles Hervàs
- «Transfusió sanguínia i voluntariat civil durant la Guerra Civil espanyola: l'Agrupació de Donadors de Sang de Catalunya (1937-1939)», Àlvar Martínez-Vidal i Empar Pons Barrachina
- «L'aparició del servei de transfusió sanguínia durant la Guerra Civil espanyola: la resposta d'un poble», Linda Palfreeman

- «Del laboratori al banc de sang: el sorgiment de l'hemoteràpia a Barcelona (1909-1950)», Cristina Sans-Ponseti
- «La ayuda médica alemana en tiempos de la Guerra Civil española: los sueros antitetánico y antigangrenoso *Behringwerke*», Rafaela Domínguez i María José Báguena
- «Los médicos comunistas en la Guerra Civil. Carmelo Rico Belestá (1899-1984), un médico de batallón», Miguel Marco Igual

14.00-15.00 h: Descans

15.00-15.40 h: TAULA 9 (Mod. A). *Saber experto y riesgos laborales en las sociedades contemporáneas.*

Organitza: Alfredo Menéndez-Navarro.

- «Saberes, ignorancias y estándares de prueba en torno al plomo durante el caso Ponchon (1844)», José Ramón Bertomeu Sánchez
- «Identificación, prevención y tratamiento de los peligros tóxicos del DDT para los trabajadores agrícolas en el franquismo», Silvia Pérez Criado
- «Conocimiento(s) y seguridad nuclear en España, 1960-1975», Ana Romero de Pablos
- «La re-emergencia de las enfermedades de la sílice cristalina entre los trabajadores de los aglomerados de cuarzo: reflexiones sobre una epidemia del siglo XXI», Alfredo Menéndez-Navarro i Catherine Cavalin

15.40-16.00 h: Descans

16.00-16.50 h: TAULA 10 (Mod. B). *Salut i societat a l'època contemporània.*

Modera: Josep Lluís Barona.

- «Biopolítiques de la salut infantil. La inspecció mèdica escolar i els estàndards de desenvolupament (1886-1936)», Josep Lluís Barona
- «Entre paredes. Los colegios de la ANIC para discapacitados físicos: el Centro de Educación Especial "Nuestra Señora de la Fuensanta" de Churra (Murcia) y el Centro Nacional de Rehabilitación y Promoción Laboral de Inválidos Civiles de Albacete», Salvador Cayuela Sánchez i Paula Arantzazu Ruiz Rodríguez
- «Salud pública. Una mirada histórica del Acoso Escolar», Roberto García Sánchez
- «Un modelo mixto público-filantrópico para las enfermedades minoritarias a finales del franquismo: el Instituto Provincial de Bioquímica Clínica - Fundación Juan March», Raúl Velasco Morgado i Juan Antonio Rodríguez Sánchez
- «La contribució del folklorista Francisco Seijó Alonso (1925-2013) a la recuperació de les tradicions culinàries valencianes», María Tormo-Santamaria, Claudia Pérez-Tarruella i Josep Bernabeu-Mestre

16.50-17.10 h: Descans

17.10-17.50 h: TAULA 11 (Mod. B). *Ciències de la salut a l'època contemporània.*

Modera: Ramón Castejón Bolea.

- «Aproximación a la historia del seguimiento de contactos como estrategia de control de las enfermedades venéreas», Ramón Castejón Bolea
- «La hipnosis como tecnología de poder: el sometimiento sexual de la mujer en la literatura *pulp* de principios del siglo xx», Juan Marcos Bonet Safont
- «La recepció de l'anàlisi existencial en la psiquiatria catalana (c. 1935-1965)», Enric Novella
- «La imagen del síndrome de Turner en la prensa española (1938-2015)», Juan Antonio Rodríguez Sánchez, Raúl Velasco Morgado i María José Ruiz Somavilla

17.50-18.00 h: Descans

18.00-18.50 h: TAULA 12 (Mod. B). *El Zoo de Barcelona des d'una perspectiva global.*

Organitza: Miquel Carandell Baruzzi i Oliver Hochadel.

- «Tràfic de peixos: Francesc Darder i la piscicultura intercontinental», Laura Valls Plana
- «La visión transnacional de un nacionalista catalán: Pere M. Rossell i Vilar y la reforma del zoo al inicio del s. xx», Oliver Hochadel
- «Antoni Jonch i les seves relacions internacionals: dels zoos europeus a Guinea», Josep Maria Reyné i Miquel Carandell
- «La proyección internacional del Zoológico de Barcelona: Fundación y actividad de la Federación Iberoamericana de Parques Zoológicos (1962-1974)», Muamar Quiñonez
- «Jordi Sabater Pi (1922-2009): ¿un puente que une Barcelona, África y el mundo?», Guillaume Rey

Dissabte 14 de novembre

09.00-10.05 h: Conferència plenària de cloenda a càrrec de Clara Florensa. «Una ciència catòlica i internacional. Les teories de l'evolució en la construcció del franquisme».

10.05-10.10 h: Descans

10.10-11.20 h: TAULA 13 (Mod. B). *Nous mètodes matemàtics al segle XVII*.

Organitza: Maria Rosa Massa-Esteve i Mònica Blanco.

- «Les còniques d'Apol·loni de Pèrgam: alguns resultats sobre interseccions», Ferran Dachs-Cadefau i Trini Cadefau Surroca
- «A la Europa el español don Andrés Davila y Heredia, [...] manifiesta que la algebra es inútil», Juan Navarro Loidi
- «Presentació de l'àlgebra, algorismes de càlcul d'arrels d'equacions polinòmiques i addicions pòstumes en l'*Arithmetica especulativa, y practica, y arte de álgebra* d'Andrés Puig», Luis Puig i Jacinto Ruiz
- «La suma de potències dels nombres enters al segle XVII», Maria Rosa Massa-Esteve
- «L'algebrització en l'estudi de les seccions còniques durant els segles XVII i XVIII», Joaquim Berenguer
- «L'estudi de problemes sòlids a la *Geometría superior* de Pedro Padilla (1756)», Mònica Blanco
- «Aplicación de algoritmos algebraicos infinitos al cálculo de logaritmos en el siglo XVIII. Procedimientos analíticos de Benito Bails (1731-1797)», Domingo Martínez Verdú

11.20-11.35 h: Descans

11.35-13.05 h: TAULA 14 (Mod. B). *Història de la ciència i ensenyament*.

Organitza: Carmel Ferragud i Maria Rosa Massa-Esteve.

- «El reconeixement del context educatiu en un procés d'innovació científica», Pere Grapí
- «La historia interminable: la nomenclatura química», M. Rosa Muñoz Bello
- «La divulgación de la ciencia medieval con enfoque social en entornos de astrónomos aficionados impartiendo charlas sobre un astrolabio de Ibn Sa'íd as-Sabban de 474h (1081-1082)», Jorge Vázquez Parra
- «Katherine Boyle, sense afany d'autoria», Núria Solsona Pairó
- «La enseñanza pública y los saberes útiles: la escuela de astronomía y el taller de instrumentos del Real Observatorio de Madrid», Gema Hebrero
- «El naixement del metre. Un recurs per a treballar la mesura a 1r d'ESO», Iolanda Guevara Casanova, Carles Puig Pla, Fàtima Romero Vallhonestà i Maria Rosa Massa-Esteve
- «L'obra científica de Pasqual Calbó i Caldés (1752-1817), un patrimoni singular», Marta Jordi Taltavull, Antoni Roca Rosell i Santiago Vallmitjana Rico
- «Els inicis de l'espectroscòpia en la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona», Vallmitjana Rico Santiago i Antonio Marzoa Domínguez

13.05-13.20 h: Descans

13.20-13.40 h: TAULA 15 (Mod. A). *Pensar la transició en l'ensenyament de les ciències* (1962-1992). Organitza: Cristina Sendra Mocholí i Mavi Corell Doménech.

- «Renovació de l'ensenyament de les ciències en la transició democràtica espanyola. Un projecte de recuperació de la memòria», Mavi Corell Doménech i Cristina Sendra Mocholí
- «La Física Tenia la Resposta: orígens i desenvolupament del llibre *Cuestiones de física* (1959-1980)», Agustín Ceba
- «Maletes experimentals: pedagogia, ciència i indústria a Espanya els anys 60-70», Pedro Llovera Segovia i Josep Simon

14.00-15.00 h: Descans

15.00-15.50 h: TAULA 16 (Mod. B). *Didàctica i divulgació de la ciència*. Modera: José Antonio Moreno.

- «Manuel Massó Llorens y la enseñanza profesional de la moderna técnica textil», José Antonio Moreno Villanueva
- «Física recreativa d'Eleuteri Llofriu i Sagrera, un exemple curiós de divulgació científica enmig d'una trama amorosa», Rafael García-Molina
- «El barcelonés Julio Bel, un desconocido estudioso de la aerostación en el último tercio del siglo XIX», Jesús Sánchez Miñana
- «Les seus dels estudis d'arquitectura. L'actual edifici de l'avinguda Diagonal», Josep Maria Pons-Poblet, Jordi-Masahiro Simó Amezawa i Alba Arboix-Alió
- «Interès dels estudiants de doctorat per la divulgació científica», Delfina Roca-Marín, Paz Gómez-Martín, José Manuel López-Nicolás i Rafael García-Molina

16.50-16.10 h: Descans

16.10-16.50 h: TAULA 17 (Mod. B). *Ciència i natura a l'època contemporània*. Modera: Judit Gil Farrero.

- «A la recerca de vinyes americanes: la granja experimental de Barcelona i l'informe Trèmols (1881)», Marià Baig i Aleu
- «L'etiqueta de l'Anís del Mono en el 150 aniversari de la fundació de l'empresa», Agustí Camós Cabeceran
- «Les vides de Josep Giner Marí (1901-1946): supervivències, vocacions i contingències en la carrera d'un naturalista», Jesús I. Català-Gorgues
- «Els incendis forestals, més enllà d'una conseqüència fortuïta de l'escalfament global», Judit Gil Farrero

16.50-17.00 h: Agraïments i acomiadament

Amb el suport de:

**Secció de
Ciències i Tecnologia**

**Secció de
Ciències Biològiques**